

POSTANOWIENIE

Dnia 14 marca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Anna Owczarek (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa E. C.

przeciwko Z. [...]

o nakazanie ewentualnie o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 14 marca 2014 r.,

skargi kasacyjnej powódki

od postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 12 grudnia 2012 r.,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego sądowi wydającemu orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.**

Uzasadnienie

Powódka E. C. w pozwie skierowanym przeciwko Z. [...] domagała się nakazania pozwanemu wykonania § 5 ust. 1 pkt 2 w związku z § 3 ust. 1 pkt 1 umowy z dnia 10 lipca 2007 r. poprzez rozpoczęcie procedur związanych ze sprzedażą nieruchomości przy ul. S. [...] w terminie miesiąca od dnia uprawomocnienia się wyroku oraz zapłaty powódce połowy ceny faktycznie uzyskanej ze sprzedaży tej nieruchomości, pomniejszonej o kwotę 220.319 zł oraz o udokumentowane koszty zbycia poniesione przez stronę pozwaną, w ciągu dwóch tygodni od uzyskania kwoty sprzedaży. Powódka zgłosiła także żądanie ewentualne na wypadek nie uwzględnienia roszczenia głównego - zasądzenia na jej rzecz od strony pozwanej kwoty 4.229.681 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 14 listopada 2007 r. tytułem połowy wartości opisanej wyżej nieruchomości.

Pozwany żądał odrzucenia pozwu w zakresie żądania głównego, wskazując, że zostało ono już prawomocnie osądzone we wcześniej toczącej się przed Sądem Okręgowym między stronami i prawomocnie zakończonej sprawie o sygnaturze I C .../08.

Postanowieniem z dnia 4 września 2012 r. Sąd Okręgowy odmówił odrzucenia pozwu co do żądania głównego. Po rozpoznaniu zażalenia strony pozwanej Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 12 grudnia 2012 r. zmienił zaskarżone postanowienie i odrzucił pozew w zakresie żądania głównego.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd drugiej instancji wskazał, że powódka jest wdową po K. C. i jego jedyną spadkobierczynią. Matka K. C., a teściowa powódki- K. C. sporządziła testament notarialny, w którym wydziedziczyła K. C. oraz powołała Z. [...] do spadku, obejmującego między innymi nieruchomość położoną przy ul. S. [...]. W toku procesu wytoczonego przez K. C. przeciwko Zamkowi [...] jako spadkobiercy testamentowemu o zachówek zapadł wyrok wstępny, w którym Sąd Okręgowy uznał powództwo za usprawiedliwione co do zasady. W toku postępowania apelacyjnego K. C. i pozwany zawarli pisemną umowę pozasądową z dnia 10 lipca 2007 roku, w której strony uregulowały sposób zaspokojenia roszczeń K. C. z tytułu zachowku. K. C. zmarł w dniu 18 kwietnia 2008 r., a spadek po nim nabyła w całości E. C. Za życia K. C. umowa została

częściowo zrealizowana, nie doszło natomiast do sprzedaży nieruchomości przy ul. S. i przekazania K. C. uzgodnionej w ugodzie kwoty tytułem połowy ceny uzyskanej przez pozwanego ze sprzedaży nieruchomości, pomniejszonej o kwotę 220.319 zł oraz o udokumentowane koszty zbycia. Wyrokiem z dnia 22 grudnia 2008 roku w sprawie I A Ca .../08 Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok wstępny i oddalił powództwo o zachówek z uwagi na śmierć K. C. i wygaśnięcie przysługującego mu prawa do zachowku. Skarga kasacyjna następczyni prawnej zmarłego powoda- E. C. wywiedziona od tego orzeczenia została oddalona wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2010 roku w sprawie III CSK 143/09.

W pozwie złożonym po śmierci męża przeciwko Z. [...] (sygnatura Sądu Okręgowego I C .../08) E. C. domagała się zasądzenia na jej rzecz kwoty 3.734.307,50 zł tytułem odszkodowania za niewykonanie przez stronę pozwaną umowy z dnia 10 lipca 2007 roku. Na wypadek nieuwzględnienia żądania głównego zgłosiła żądanie ewentualne - o nakazanie stronie pozwanej sprzedaży nieruchomości przy ul. S. za cenę odpowiadającą wartości rynkowej stosownie do § 5 ust. 3 umowy z dnia 10 lipca 2007 roku oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 października 1993 roku w sprawie zasad organizowania przetargu na sprzedaż środków trwałych przez przedsiębiorstwa państwowe oraz warunków odstąpienia od przetargu. Na wypadek nieuwzględnienia tego żądania, zgłosiła także kolejne żądanie ewentualne – zasądzenia na jej rzecz od strony pozwanej kwoty 7.000.000 zł z tytułu przysługującej jej, a nabytej w drodze przelewu od osób trzecich, wierzytelności o zachówek po K. C.. Wyrokiem z dnia 15 października 2009 roku w sprawie I C .../08 Sąd Okręgowy oddalił powyższe powództwo E. C. w całości. Apelacja powódki od tego orzeczenia została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie I A Ca .../10. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej powódki wywiedzionej od tego orzeczenia.

W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny rozpoznając zażalenie pozwanego na odmowę odrzucenia pozwu w zakresie żądania głównego uznał, że żądanie ewentualne dochodzone przez E.C. w sprawie I C .../08 i żądanie główne zgłoszone w niniejszej sprawie oparte są na tej samej podstawie faktycznej i

prawnej, w związku z czym zachodzi ujemna przesłanka procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej uzasadniająca odrzucenie pozwu w tym zakresie na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

W skardze kasacyjnej powódka zarzucając naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 199 § 1 pkt. 2 w zw. z art. 366 k.p.c., art.382 k.p.c. i art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c., domagała się uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. sąd ma obowiązek odrzucić pozew, jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona. Zakres przedmiotowy i podmiotowy powagi rzeczy osądzonej reguluje art. 366 k.p.c. przewidując, że wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Tożsamość stron obu procesów (spraw o sygnaturze I C .../08 i aktualnej) nie budzi wątpliwości, przedmiotem sporu pozostają natomiast granice przedmiotowe powagi rzeczy osądzonej. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntował się pogląd, zgodnie z którym tożsamość przedmiotu uprzedniego orzeczenia oraz kolejnego powództwa, wykluczająca możliwość jego merytorycznej oceny i uzasadniająca odrzucenie pozwu, zachodzi w przypadku jednakowej podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia oraz ponownego żądania powoda, przy czym przesłanki te muszą wystąpić kumulatywnie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 czerwca 1971 r., II CZ 59/71, OSNCP 1971, nr 12, poz. 226; z dnia 25 sierpnia 1998 r. I PKN 266/98, OSNP 1999, nr 17, poz. 554; z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 414/09, nie publ.; z dnia 11 lutego 2011 r., I CSK 277/10, nie publ.; z dnia 8 kwietnia 2011 r., II CSK 493/10, Biul. SN 2011, nr 6, str. 11-12; z dnia 26 stycznia 2012 r., I UK 301/11, nie publ. oraz wyroki: z dnia 22 kwietnia 1967 r., I CR 570/66, OSPiKA 1968, nr 7-8, poz. 158; z dnia 4 grudnia 1998 r., III CKN 56/98, Biul. SN 1999, nr 4, str. 9; z dnia 14 lipca 2011 r., III UK

196/10, OSNP 2012, nr 17-18, poz. 222 i z dnia 15 listopada 2012 r., V CSK 515/11, nie publ.).

Wbrew zarzutom skargi Sąd Apelacyjny prawidłowo przyjął, nie naruszając art. 382 k.p.c. oraz 325 k.p.c. w sposób wskazany w skardze kasacyjnej powódki, że wyrok Sądu Okręgowego z dnia 15 października 2009 roku w sprawie I C .../08 oddalający w całości powództwo E. C. skierowane przeciwko pozwanemu Z. oraz wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 27 kwietnia 2010 roku w sprawie I A Ca .../10 oddalający apelację powódki objęły swoim zakresem zarówno żądanie główne (o zapłatę kwoty 3.734.307,50 zł tytułem odszkodowania za szkodę wynikłą z nie wykonania ugody w części odnoszącej się do zobowiązania pozwanego do sprzedaży nieruchomości i przekazania K. C. uzgodnionej części ceny sprzedaży), jak i dwa żądania ewentualne (pierwsze - o nakazanie pozwanemu sprzedaży nieruchomości stosownie do § 5 ust. 1 pkt 2 w związku z § 3 ust. 1 pkt 1 ugody z dnia 10 lipca 2007 r oraz drugie - o zapłatę 7.000.000 zł) zgłoszone przez E. C. w tamtej sprawie.

Oddalenie powództwa w całości oznacza negatywne rozstrzygnięcie o wszystkich zgłoszonych przez powoda roszczeniach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 1999 roku, II UKN 493/98, OSNP 2000, nr 8, poz. 325) i ewentualne niedokładności komparycji wyroku polegające na wskazaniu w rubrum orzeczenia jednego tylko żądania i nie wyszczególnieniu pozostałych, nie mają zasadniczego znaczenia dla określenia przedmiotu i zakresu wyrokowania. W uzasadnieniu pisemnym wyroku w sprawie I C .../08 Sąd Okręgowy odniósł się do wszystkich zgłoszonych przez E. C. żądań - zarówno głównego, jak i ewentualnych, obszernie wskazując na motywy ich oddalenia. Sformułowany na potrzeby aktualnego postępowania powyższy zarzut kasacyjny pozostaje więc w opozycji do postawy powódki reprezentowanej przez nią w tamtej sprawie. O tym, że powódka nie miała jakichkolwiek wątpliwości co do zakresu wyroku Sądu Okręgowego w sprawie I C .../08 (że obejmuje on wszystkie zgłoszone przez nią roszczenia) świadczy jednoznacznie treść złożonej przez nią w tamtej sprawie apelacji, a następnie skargi kasacyjnej. Przytoczone przez skarżącą na uzasadnienie omawianego zarzutu kasacyjnego orzeczenia (w tym postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2001 r., III CKN 1382/00,

OSNC 2001, nr 9, poz. 132 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 1966 r., II PR 436/66, OSNC 1967/4/79) nie dotyczą takiej sytuacji, jak miała miejsce w sprawie o sygnaturze I C .../08, lecz klasycznych przypadków orzeczenia non existens.

Tożsamość żądań niewątpliwie zachodzi, oceny wymaga więc kwestia, czy są one oparte o tę samą podstawę. Powódka uzasadniała swoje żądanie ewentualne w sprawie I C .../08 o nakazanie pozwanemu dokonania określonych czynności związanych ze sprzedażą nieruchomości faktem zawarcia ugody pozasądowej z dnia 10 lipca 2007 roku między K. C. i pozwanym i niewątpliwie na tę samą podstawę swojego żądania - ugodę z dnia 10 lipca 2007 roku, a ściślej jej § 5 ust. 1 pkt 2 w związku z § 3 ust. 1 pkt 1 wskazuje także w rozpoznawanej sprawie. Nie powtarzając słusznych w tej mierze wywodów Sądu Apelacyjnego trzeba w odniesieniu do argumentów skarżącej sformułowanych w skardze kasacyjnej wskazać, że w obu sprawach powódka, powołując się na fakt zawarcia przez K. C. i Z. [...] ugody pozasądowej z dnia 10 lipca 2007 roku dochodziła realnego wykonania jej postanowień, zmierzając do uzyskania orzeczenia sądu zobowiązującego pozwanego do przedsięwzięcia określonych działań mających na celu realizację zobowiązania sprzedaży nieruchomości i wypłacenia powódce należnej jej części ceny sprzedaży. W obu sprawach powódka powoływała się na to, że z uwagi na wstąpienie w sytuację prawną i faktyczną zmarłego męża K. C. jest ona, jako jego jedyna spadkobierczyni, wierzycielką pozwanego na podstawie tejże ugody i stąd może żądać jej przymusowego wykonania. Stanowisko powódki o istnieniu ważnego zobowiązania pozwanego wobec niej wynikającego z przedmiotowej ugody świadczy o tożsamości zarówno żądania, jak i jego podstawy, uzasadnia więc aprobatę stanowiska zajętego przez Sąd Apelacyjny w zaskarżonym postanowieniu.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku o bezzasadności sformułowanych w skardze kasacyjnej powódki zarzutów naruszenia art. 199 § 1 pkt. 2 w związku z art. 366 k.p.c. oraz art. 386 § 1 w związku z art. 397 § 2 k.p.c., polegającego, zdaniem skarżącej, na odrzuceniu pozwu w zakresie żądania głównego mimo braku przesłanki powagi rzeczy osądzonej. W tym stanie rzeczy

skarga kasacyjna E. C. podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. jako bezzasadna.

jw